

ցընէ քահանայի սեւ գտակ մը, կռնակը փիլոն մը կը քաշէ, զոյգ մը հողաթափ ալ ոտքը, ու կ'երթայ պահարանը կը պահուէր: Քիչ վերջ քահանաները կը հասնին. ամբողջ կը խռնի հետզհետէ, եկեղեցին հաւատացեալներով կը լեցուի: Թորոս աւանդատան մէջ ապաստաներ՝ կը սպասէ հանդիսաւոր վայրկեանին. միայն, ցաւին մէջ գտակը փնտռող քահանայ մը, փիլոնակորոյս ուրիշ քահանայ մը, և, հողաթափէ զուրկ ուրիշ քահանայ մը, անդաստան կը դառնան, անօգուտ խուզարկութիւններով: «Տէր Ամենակալ» ժամը հասաւ. անակնկալ յարձակում. աւանդատան շեմքը, սեւ գտակ մը գլուխը, փիլոն մը կռնակը, հողաթափը ոտքը, Թորոս կ'երեւայ ժպտուն ու գոռոզ, կը վազէ ուղիղ դէպի գրքակալը, կը սկսի մինակը բարձրաձայն քաղել ամբողջ աղօթքը: Ժամերգութիւնը կ'ընդհատի: Թորոս անգսպելի է, պաղ արիւնով ու խղճի հանդարտութեամբ կ'աւարտէ «Տէր ամենակալ»ը, կարեւորութիւն իսկ չտալով իր շուրջը խռնած ամբողջին աղերսանքին ու ծաղրելով քահանաներուն սպառնալիքները: Ամենքին դէմ մէկ պատասխան միայն ունի, «Ահա՛ գտակը, ահա՛ փիլոնը, ահա՛ հողաթափը, ասոնց է իրաւունքը. լո՛կ ասոնց...»: Ո՛չ ոք ըմբռնեց բան մը Թորոսի ինքնապաշտպանութեան այն նորաձեւ ոճէն:

Դրացի ձերուկին պատմութեան վրայ, կարելի չեղաւ բռնել մեր ծիծաղը:

Աղուհացի օրերը, ամէն տարի, մանաւանդ ճաշի ժամերգութեան մէջ, Զեթունի եկեղեցիներէն մէկը պիտի հանդիսավայր ըլլար մեր լեռնցի փոխասաց, «Տէր ամենակալ»ի սիրահար տիրուհուն նորագիւտ շահատակութեանը:

Մալախենց վարդանին ներկայութենէն շատ կ'ախորժէր հայրս. ինքը, որ սովորութիւն չունէր խօսելու, երբ որ մենք մեզի ըլլայինք, կ'ոգեւորուէր ամէն անգամ որ զրոյսէն հիւր մը գտնուէր մեր տունը: Ուստի այն իրիկունը, սովորականէն աւելի զուարթ, Զեթունի չորս խենթերուն

վրայ զուարճալի մէկ պատմութեան սկսաւ ընել, ուր ի հանդէս կու գայ անոնց հնարամտութիւնն և անձնուէր քաջութիւնը գիշերային յարձակման մը մէջ նպատակ ունենալով թեթեւեղ իրենց եղբայրներուն վրձակը՝ հարկերու ծանրութեան տակ ճնշուած...:

Ժ

ՄԵՐ ԱՅՈՒԲԸ

Աղուհացի վերջին օրերը գարուն կը հոտէին: Չորերը թաւալգոր առուակներ կը դռչէին, հետերնին քաշելով ձիւնով հատիկներ. ասոնց եզերքները Մարտի ծաղիկներ սկսած էին բացուիլ. քանի մը ծառեր ծաղկած, կանանչ տերեւներով, ջրեզերեայ բարտինները նորէն կը տատանէին գլուխնին, ժայռերու փապարներուն մէջ կազմուած փոքրիկ գետիկները խոտով կը ծածկուէին. եղանակը շատ հրապուրիչ էր: Շրջակայ լեռներուն ձիւնները հալած, Շուրքը կը թաւալէր պղտոր ջրերը, հետը քաշելով տանելով սառոյցի խոշոր կտորներ: Չորը հեղեղ դարձեր էր: Գարնային արեւ մը կը ճաճանչէր դեռալոյծ ձիւնակոյտերուն վրայ, տեղ տեղ կ'երեւնային սեւ սեւ գետիկներ, ձերմակ շրջանակի մը մէջ, տեղ տեղ ալ դալարիք ու երփնեքանգ ծաղիկներ կը զարդարէին ձիւներու տակ թաղուած բլուրի մը կամ ծմակի մը փոքրիկ մասը. վերջապէս, բնութիւնը նոր արթնցած էր, երբ մայրս բռնեց թեւէս ձեռքը բրիչ մը, տարաւ զիս մեր ածուքը:

Մեր ածուն՝ Չորին ու Շուրքին իրաւունք խառնուած տեղը, Զեթունի հարաւակողմը ձեւացած հողէ լեզու մըն է. դէպի վտակը երկարաձգուած ու երեք կողմերէն ժայռերով պատսպարուած, միայն մէկ կողմը. Չորին հեղեղած միջոցին՝ ողողման ենթակայ է: Այդ ողողելի կողմը քարապատ մը շինուած է:

Ածուն ունի հարիւր քսան քառակուսի մեղր մակերես, սակայն, այս ափ մը գետինը կը բաւէր մեր տարեկան ընդեղէններն հայթայթելու. ծաղկոց, բանջարա-

նոց, մրգաստան ու ծառաստան, այս ամէնքը զատ զատ ուշա գրաւեցին: Մայրս արդէն սկսած էր, բրիչը ձեռքը, փորել ու ցանել, բրիչ մը քովը կեցայ, յետոյ հեռացայ, զիս շրջապատող տեսարանէն յափշտակուած էի: Հոս, մանուածապատ առուակ մըն է որ հեզիկ կարկաչով կը գլտորի լերկ ու մերկ ապառաժներու վրայ է: Երբեմն ալ անոնց ոտքերը քերելով կը սահի. հոն, աղբերակ մըն է գարնային, որ կը բխի մամուռներուն մէջէն, խիճեր ու կը բխի մամուռներուն մէջէն, խիճեր ու աւազներ ժայթքելով յատակէն, կը հոսի խաղաղիկ, կը մըմնջէ անուշիկ, կը փայլիլի արծաթ, կը շողշողայ ոսկի, արեւուն շողերուն քամահաճոյքին համեմատ, բրիչ մը հեռուն, նորափթիթ ծաղիկներու վրայ իջած, կը բզբզան պէսպէս դստուն ու գունագեղ միջատներ, աւելի վերը, թթենիներու թարմ ու դալար ոստերուն մէջ թագուն՝ թռչուններ կը հեղուն օդին մէջ դաշնակաւոր մեղեդիներ, ճնճողուն է որ կը ճռռողէ, սոխակն է որ կը գեղգեղէ, ոլորուն ու երերուն խաղեր: Կարմիր, կապոյտ դեղին, լեղակ, նարինջ, կանանչ ու մանուշակ, գոյներու ճոխ ցուցահանդէս մը, բոլորտիքս սքանչելիք ու հեշտանք...: Այս զմայլանքին մէջ խորասուզուած, անյագօրէն կը լափէի բնութեան խրախճանքը, երբ որ զիմացի գառիթափէն վար վազելով կ'իջնէր, դէպ ի մեր ածուքը կ'առաջանար մեր դրացի տղայ մը, Չորին աջ եզերքն էր. ժայռէ ժայռ, թուփէ թուփ ցատկտելով հասաւ ձախ եզերքը, զիս տեսած էր:

Զիրար գտանք, ո՛րքան ուրախացայ իմանալով իրմէ թէ սրինգ պիտի փչէինք, հետաքրքիր ակնարկներով ու շտապող քայլերով հետեւեցայ իրեն: Քալեցինք, քալեցինք, կանգ առինք մատողաշ թթենիի մը բունին քով, ինքը մագլցի վեր ելաւ, մեր փողոցէն անցանք, դառաւ հարակ մը բարակ ճիւղեր, ճապուկ կտրեց քանի մը բարակ ճիւղեր, ճապուկ գաւազաններ, վար իջաւ հեւա-

լով, ձեռքս առի մէկ երկու հատը, ջուրը մէջէն կը վազէր, այնքան թարմ էր ու մատողաշ: Կտրոցով սկսաւ գաւազանին մէկը բանիլ, թարմ ու կակուղ կեղեւը մատ մատ ճեղքեց, գաւազանին ծայրը ծակ մը շինեց, կեղեւը մերկացուց, ճիւղին վրայ ոլորեց անցուց, կեղեւներուն տակը բացուած էր, մէջէն ձերմակ փայտը կ'երեւնար, օդը կը խաղար արծակ համարձակ. բերնին տարաւ, փչեց, և ահա՛, սուր ու յստակ ձայն մը լսուեցաւ ճիւղին մէջէն, մանկական սրինգ մըն էր, ինծի համար ալ շինեց հատ մը, դէմ առ դէմ կեցած կը փչէինք միաձայն եղանակ մը, վճիտ, նման մեր հասակին, ու պայծառ նման բնուած թեան, որ այն պահուն կայտառ պատանակի մը ծիծաղն ունէր, կենսաբար զեփիւրով, խնձոր ծաղիկներով, խոստումնալից ծառերով, երգեցիկ թռչուններով, նալից ծառերով, երգեցիկ թռչուններով, ծիրանի կամացուցով առուակներով, ծիրանի կամացուցով ու ժպտուն արեւով:

Ժամեր անցած էին, արդէն սրինգի սոյլերուն, միջատներու բզբզիւններուն, ալեակներու կարկաչներուն, հովին շշուշներուն, ծառերու թրթռումներուն ու առուակի խրճառներուն հետ, երբ մեր ածուն վերադարձայ ու գտայ մայրս, որ գետինի փառքիկ մասը սեցուցած էր բրիչով, հունտերը ցանած էր ու թգենիին տակ կը հանգչէր: Մանկային անմեղ հպարտութեամբ մը մօտեցայ մօրս, սրինգը բերնիս, փչեցի նոյն եղանակը, սկսայ կայտառել կանաչին վրայ ու պարել, մինչդեռ նոյնը կ'ընէր մրցակից ընկերս:

Արեւը կէսօրուան կամարին կը մօտենար, տուն վերադառնալու ատենն էր, ընկայ մօրկանս առջեւ, ընկերոջս հետ, սրինգս փչելով, Չորը կտրեցինք անցանք, դարեւանողը, մագլցի ելանք ու բարձրացանք դէպ ի գիւղը, մեր փողոցէն անցանք, բակ-դուռը մտանք մեր տունը հասեր էինք:

Շարունակելի